

Силабус
навчальної дисципліни
Історія Східної Європи
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Історія»
Спеціальність «032 Історія та археологія»
Галузь знань «03 Гуманітарні науки»
Рівень вищої освіти «Перший»

Викладач (і)	старший викладач Короткий Олексій
Посилання на сайт	https://old.bdpu.org.ua/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/korotkyy-oleksiy-viktorovych/
Контактний тел.	+380991785370
Е-mail викладача:	innsmouthko@gmail.com
Графік консультацій	Консультація відбуваються за допомогою дистанційних технологій у вільний від занять час

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
4/22	16 годин	16 годин	–	Екзамен (2 години)

Семестр: весняний.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: слов'янські народи, етнічна культура, державність, релігія, секуляризація, революції, національний рух, модернізація, розвиток, реформи.

Мета та предмет курсу: формування цілісного уявлення про історичний розвиток Східної Європи як складного регіону з багатозаровими політичними, культурними та соціальними процесами. Особлива увага приділяється аналізу взаємодії народів, держав і імперій, а також ролі регіону в загальноєвропейському та глобальному контекстах. Предметом курсу виступають історичні процеси, події та явища, що відбувалися на території Східної Європи від середньовіччя до сучасності, включаючи питання ідентичності, державотворення, конфліктів і культурної спадщини. Курс також орієнтований на розвиток критичного мислення та навичок інтерпретації історичних джерел у контексті сучасних суспільних і медійних дискурсів..

Компетентності та програмні результати навчання:

	Програмні компетентності	Компетентності	Результати навчання
	Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.</p>	<p>ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.</p> <p>ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.</p> <p>ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.</p> <p>ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.</p>
	Спеціальні компетентності спеціальності (ФК)	<p>СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.</p> <p>СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.</p> <p>СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).</p> <p>СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв;</p>	<p>ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.</p> <p>ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.</p> <p>ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.</p> <p>ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.</p> <p>ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.</p> <p>ПРН 10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації</p>

		<p>презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.</p>	<p>історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.</p> <p>ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.</p> <p>ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.</p> <p>ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.</p> <p>ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології</p>
--	--	--	--

Зміст курсу: Курс зосереджений на ключових процесах державотворення, націєтворення та розвитку культурних традицій у Східній Європі від середньовіччя до сучасності. Розглядаються формування раннях державних утворень, зокрема Київської Русі, подальші трансформації політичних структур у межах великих держав і імперій, а також становлення модерних націй. Значна увага приділяється соціальним і культурним процесам, розвитку ідентичностей, ролі релігії, освіти та інтелектуальних рухів у формуванні регіону. Окремі теми висвітлюють національні відродження, політичні трансформації XIX–XX ст. та сучасні виклики, пов’язані з переосмисленням історичної пам’яті.

Методи навчання: Викладання курсу ґрунтується на поєднанні аналітичних і інтерактивних підходів, що сприяють глибшому розумінню історичних процесів. Застосовуються лекції з елементами пояснення та евристичної бесіди, а також дискусії, робота в малих групах і метод проєктів. Особливе місце займають аналіз історичних текстів, публічних наративів і медійних матеріалів, що дозволяє осмислювати історію як складову сучасного інформаційного простору. Використовуються імітаційні форми роботи (семінари-диспути, моделювання публічних обговорень), мультимедійні презентації та цифрові ресурси. Контроль знань передбачає поєднання традиційного оцінювання з елементами самооцінювання та взаємооцінювання.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): Викладачі та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов’язуються дотримуватись таких положень: [Про організацію освітнього процесу в БДПУ](#), [Про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про](#)

[академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про політику попередження і боротьби із сексуальними домаганнями та дискримінацією у Бердянському державному педагогічному університеті](#) та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність.

Відвідування занять з курсу є особистим вибором здобувача освіти. Під час лекційних занять лектор розкриває проблемні питання та концепти, які включені до семестрового оцінювання з курсу (екзамену). Під час практичних (семінарських) занять здобувачі освіти відповідають на оприлюднені заздалегідь проблемні питання, приймають участь в дискусіях та обговореннях. Важливим елементом опанування знаннями є *самостійна робота* студентів у вільний час від аудиторних занять (археологічна лабораторія, методичний кабінет, читальний зал).

Під час самостійної роботи здобувачі освіти готують індивідуальні завдання з курсу, які мають бути завантажені на платформу MOODLE у встановлені терміни. Право на перескладання поточних оцінок можуть отримати лише ті здобувачі, які пропустили заняття з поважних причин (лікарняний чи відрадження). Перескладання відбувається у формі усної співбесіди. Підсумковий контроль у формі екзамену складається з двох частин – тестова (розміщена на платформі MOODLE, тест має бути виконаний до дня екзамену) та усна (відповідно до розкладу екзаменаційної сесії, за екзаменаційними білетами у формі усної співбесіди). Здобувачі освіти, які отримали незадовільну підсумкову оцінку мають право на перескладання у встановлені терміни.

Використання штучного інтелекту (ШІ) при підготовці до практичних занять можливе виключно для структурування матеріалу, підготовки презентацій, перекладу джерел. Заборонено генерувати неперевіраних та неправдивих фактів (див. [Політика використання штучного інтелекту в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#)).

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: комп'ютер, мультимедійний проектор, археологічні артефакти, банери, власні мобільні пристрої.

Система оцінювання та вимоги: підсумкова рейтингова оцінка з курсу не може перевищувати 100 балів та розподіляється наступним чином: заходи поточного контролю – не перевищують 50 балів, залік – не перевищує 50 балів. За роботу на практичних (семінарських) заняттях здобувач може отримати не більше 30 балів. *Критеріями оцінки при усних відповідях* виступають: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мови; впевненість, емоційність та переконаність; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, збірників документів, журналів, інших періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки. Тобто 5 балів – за повну та добре аргументовану й проілюстровану прикладами доповідь, 4 – за недостатньо повне, але певною мірою обґрунтоване повідомлення, проілюстроване прикладами, 3 – неповна відповідь з наведенням поодиноких аргументів та прикладів, 1-2 – за окремі доповнення та приклади. **Самостійна робота студентів.** Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем у вигляді ілюстративного альбому-реферату. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді написання реферату (змістові модулі 1 і 2). Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів у кожному із змістових модулів.

Список рекомендованих джерел, літератури та інформаційних ресурсів

Базова

1. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. - К.: Дух і Літера, 2000.
2. История Польши с древнейших времен до наших дней. - Варшава, 1995.
3. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.): Курс лекцій / За ред. В.І.Ярового. – К.:Либідь, 2007.
4. Історія Центрально-Східної Європи. – Львів, 2001.
5. Кріль М.М. Історія країн Центрально-Східної Європи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008.
6. Магочій, П.-. Ілюстрована історія України. / П -Р Магочій; пер. з англ. С. Біленького. — К. : Критика, 2012. — 448 с.: іл.
7. Нариси історії Росії / За заг. ред. О.Чубар'яна. – К.: Ніка-Центр, 2007.
8. Пугач Є. П., Страшнюк С. Ю. Історія західних та південних слов'ян ХХ ст. / Посібник. – Харків, 1998.
9. Снайдер, Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569-1999. / Т Снайдер; наук. ред. К. Диса, літ. ред. Л. Лисенко; перекл. з англ. А. Котенко, О. Надтока. — 2-е видання. — К. : Дух і літера, 2016. — 464 с.: іл.
10. Снайдер, Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження. / Т Снайдер; наук. ред. к.іст.н. В. Склокін; перекл. з англ. П. Білак, О. Камишнікова, Т. Родонова. — К. : Арт книга, 2017. — 394 с.: іл.
11. Хрестоматия по истории южных и западных славян. – Минск, 1988. – Т.1, 2.
12. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття. – К.,2005.
13. Яровий В.І. Історія західних і південних слов'ян у ХХ ст.: Курс лекцій. – К.:Либідь, 2008.

Допоміжна

1. Аншаков Ю.П. Становление Черногорского государства и Россия (1778-1856г.г.). - М.,1998.
2. Балкани в конце XIX - начале XX века. Очерки становления национальных государств и политической структуры в Юго-Восточной Европе. — М.,1991.
3. Баран З., Кріль М. Історія Югославії (1918-1990)/ Текст лекцій. – Львів, 1997.
4. Великая хроника" о Польше, Руси и их соседях XI-XIII в.в. - М., 1961.
5. Верт Н. Історія радянської держави 1919-1991. – Рівне, 2001.
6. Восточноевропейские страны в 90-е гг. – М., 1992.
7. Всесвітня історія 1939-1998. Навч.посібник для 11 класу. – К., 2000
8. Галл Аноним. Хроника и деяния князей и правителей польских. М., 1961
9. Джузеффе Боффа. История Советского Союза. – М., 2000. – Т. 1-2
10. Донченко С.И. Развитие сербской государственности и Россия. 1878-1903.- М.,1996.
11. История Болгарии. – 2 тт. - М., 1986.
12. История России / Под ред. М. Н. Зуева, А. А. Чернобаева. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: "Высшая школа", 2006.
13. История стран Центральной и Юго-Восточной Европы ХХ в. – М., 1997.
14. Косик В.И. Время разрыва. Политика России в болгарском вопросе, 1886-1894. - М.,1993.
15. Краткая история Болгарин: С древнейших времен до наших дней. - М., 1987
16. Краткая история Польши: С древнейших времен до наших дней. – М., 1993.
17. Краткая история Чехословакии: С древнейших времен до наших дней. – М., 1989.
18. Лунин Н. Ф. Из сопротивления тоталитаризму в СССР. – М., 1992.
19. Любавский М. История западных славян. – М., 1918; – М., СПб., 2004

20. Макова Е. С. История южных и западных славян. Уч.-метод.пособие. – М.: МГУ., 1989. – В 3 чч.
21. Манусевич О. Я. Нариси з історії Польщі. – К.,2009
22. Мартін Маля. Радянська трагедія: історія соціалізму в Росії. 1917-1991 рр. – К., 2000
23. Нация и национальный вопрос в странах Центральной и Юго-Восточной Европы во второй половине XIX - начале XX в./ Отв. ред. Т.М. Исламов. - М., 1991.
24. Некрич Д. М. Фашизм. Путь агрессии и гибели. – М., 1989.
25. Ненашева З.С. Общественно-политическая мысль в чешских землях в к. XIX – начало XXвв.-М.,1999.
26. Общественное движение на польских землях: Основные идейные течения и политические партии в 1864-1914 гг. - М., 1988.
27. Самсонов А. М. Вторая мировая война. – М., 1990
28. Стрельчук Н. Македонія: нарис історії національно-визвольного руху (остання третина XIX- поч.ХХст.), - Чернівці, 1999.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.history.org.ua/>
2. <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
3. <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=socium>
4. <http://www.belhistory.com/>
5. <http://cyndislist.com/>
6. [Encyclica: Энциклопедия энциклопедий / Encyclica: Енциклопедія енциклопедійhttp://encyclica.narod.ru/nes.htm](http://encyclica.narod.ru/nes.htm)
7. [Encyclopedia.com – портал энциклопедий / Encyclopedia.com – портал енциклопедійhttp://www.encyclopedia.com/](http://www.encyclopedia.com/)
8. [European Network in Universal and Global History \(ENIUGH\) / Європейська мережа всесвітньої та глобальної історії](http://www.eniugh.org/)
9. http://www.uni-leipzig.de/~eniugh/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=1&Itemid=46
10. [H-net: Humanities and Social Sciences Online / H-мережа з питань гуманітарних та суспільних наук онлайн](http://www.h-net.org/)
11. <http://www.h-net.org/>
12. [HISTORIA.ORG.PL / Польський історичний портал](http://www.historia.org.pl/)
13. <http://www.historia.org.pl/>
14. [Historians.in.uahttp://www.historians.in.ua/](http://www.historians.in.ua/)